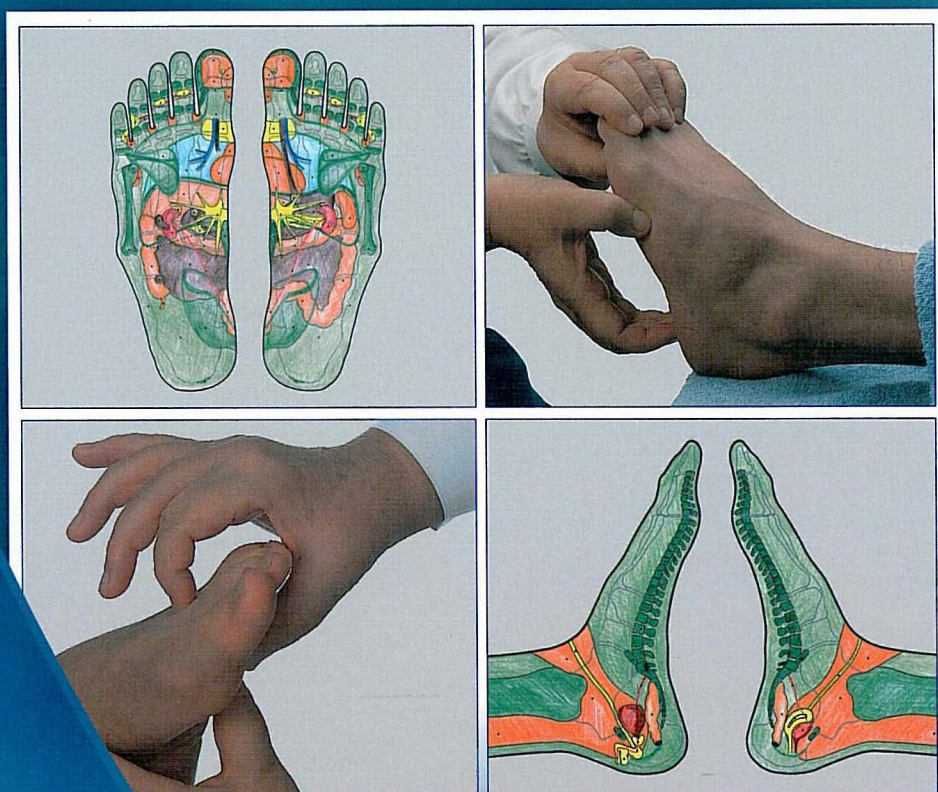

PODREĆZNIK REFLEKSOTERAPII STÓP

Hanne Marquardt

Redakcja naukowa wydania polskiego
Teresa Terlecka

GALAKTYKA

PODRĘCZNIK REFLEKSOTERAPII STÓP

Hanne Marquardt

**Redakcja naukowa wydania polskiego
Teresa Terlecka**

**Przekład
Kamila Lengsfeld**

GALAKTYKA

Spis treści

A.	Podstawy	1
1.	Podstawy	2
1.1.	Moja przygoda z refleksoterapią stóp – początek i rozwój	2
1.2.	Historia refleksoterapii stóp	3
2.	Model pracy praktycznej metodą refleksoterapii stóp dla początkujących	5
2.1.	Człowiek jako makrosystem rozpoznawalny w swoich różnych mikrosystemach	5
2.1.1.	Analogia kształtu pomiędzy człowiekiem a stopą	5
2.1.2.	Anatomiczne przyporządkowanie stref refleksów na stopie	6
2.2.	Schemat według Williama Fitzgeralda	6
2.2.1.	Pionowy podział na 10 stref	6
2.2.2.	Podział horyzontalny	10
3.	Terapeutyczne podejście do stopy – leczenie dotykiem	11
3.1.	Podstawy	11
3.2.	Technika chwytu	11
3.2.1.	Chwyt podstawowy kciukiem	11
3.2.2.	Chwyt podstawowy palcem wskazującym	13
3.2.3.	Naprzemienne pociągnięcia	14
3.2.4.	Chwyt rozciągania	14
3.2.5.	Utrzymujący się chwyt sedacyjny	15
3.2.6.	Reguły stosowania chwytów	16
3.2.7.	Pomocne analogie	17
3.3.	Podsumowanie	17
4.	Cechy charakterystyczne przeciążonych stref i oznaki osiągnięcia granicy intensywności w terapii	18
4.1.	Oznaki przeciążenia stref	18
4.2.	Oznaki osiągnięcia granicy intensywności terapii	18
4.3.	Radzenie sobie z nadmiernymi reakcjami podczas terapii	19
5.	Chwyty równoważące	20
5.1.	Uwagi ogólne	20
5.2.	Wykonanie	20
5.2.1.	Chwyt rozciągania za piętę	20
5.2.2.	„Doleczki energetyczne”	21
5.2.3.	Chwyt równoważenia oddechu	21
5.2.4.	Chwyt: dłonie na podeszwy stóp	22
5.2.5.	Chwyt <i>yin-yang</i>	22
5.2.6.	Chwyt na splocie słonecznym	23
5.3.	Podsumowanie	24
6.	Wskazania i przeciwwskazania	25
6.1.	Sprawdzone wskazania na początek	25
6.2.	Przeciwwskazania	25
6.2.1.	Przeciwwskazania całkowite	25
6.2.2.	Przeciwwskazania relatywne	25
7.	Przygotowanie do terapii	27
7.1.	Relacje pomiędzy pacjentem a terapeutą	27
7.2.	Instruowanie pacjentów	27
7.3.	Sporządzenie wstępnego rozpoznania	27
7.4.	Ułożenie pacjenta podczas terapii	28
7.4.1.	Uwagi ogólne	28
7.4.2.	Modyfikacje	28
7.5.	Wytyczne dla terapeuty	28
7.5.1.	Przybranie odpowiedniej postawy siedzącej	29
7.5.2.	Kontrolowanie własnego oddechu	29
7.5.3.	Zachowanie zdrowego odstępu	29
7.5.4.	Podsumowanie	30
8.	Ból – sens i znaczenie	31
8.1.	Różne odczucia bólowe podczas refleksoterapii stóp	31
8.2.	Ból z perspektywy pacjenta	31
8.3.	Kulisy zjawiska bólu	32
B.	Część praktyczna	35
9.	Grupy stref	40
9.1.	Wprowadzenie	40
9.2.	Strefy głowy i szyi	40
9.2.1.	Ogólne wskazówki	40
9.2.2.	Graficzne przedstawienie stref	40
9.2.3.	Anatomiczne położenie stref	40
9.2.4.	Sposób pracy terapeutycznej	43
9.3.	Strefy kręgosłupa, klatki piersiowej oraz obręczy barkowej	47
9.3.1.	Ogólne wskazówki	47

9.3.2.	Graficzne przedstawienie stref	47	10.6. Zakończenie terapii	81	
9.3.3.	Anatomiczne położenie stref	47	10.6.1. Odpoczynek po terapii	81	
9.3.4.	Sposób pracy terapeutycznej	47	10.6.2. Zachęcanie pacjentów do współpracy	81	
9.4. Strefy dróg moczowych, kości oraz tkanek obszaru od miednicy do kolana	48	10.7. Podsumowanie	82	11. Struktura kolejnych sesji terapeutycznych	83
9.4.1.	Ogólne wskazówki	48	11.1. Krótki zarys	83	
9.4.2.	Graficzne przedstawienie stref	49	11.1.1. Podsumowanie	84	
9.4.3.	Anatomiczne położenie stref	49	11.2. Sposób pracy na kolejnych sesjach terapeutycznych	84	
9.4.4.	Sposób pracy terapeutycznej	52	11.2.1. Terapia przeciążonych stref	84	
9.5. Strefy gruczołów endokrynnych	54	11.2.2. Wyznaczanie priorytetów	84	12. Terapia końcowa	85
9.5.1.	Ogólne wskazówki	54	12.1. Wykonanie badania końcowego	85	
9.5.2.	Graficzne przedstawienie stref	54	12.2. Podsumowanie	85	
9.5.3.	Anatomiczne położenie stref	54	13. Czas trwania terapii i przerw.	86	
9.5.4.	Sposób pracy terapeutycznej	54	13.1. Czas trwania pierwszego badania i kolejnych sesji terapeutycznych	86	
9.6. Strefy narządów oddechowych i serca	58	13.2. Przerwy pomiędzy sesjami terapeutycznymi	86	13.3. Czas trwania serii sesji terapeutycznych	86
9.6.1.	Ogólne wskazówki	58	14. Reakcje w przerwach pomiędzy sesjami terapeutycznymi	87	
9.6.2.	Graficzne przedstawienie stref	58	14.1. Uwagi ogólne	87	
9.6.3.	Anatomiczne położenie stref	58	14.2. Najczęstsze reakcje	87	
9.6.4.	Sposób pracy terapeutycznej	60	14.3. Sposób postępowania w przypadku ostrych reakcji	90	
9.7. Strefy przewodu pokarmowego	63	14.3.1. Uwagi ogólne	90	14.3.2. Prowadzenie pacjenta podczas fazy ostrych reakcji	90
9.7.1.	Ogólne wskazówki	63	14.3.3. Przykłady szczególnie silnych reakcji	90	
9.7.2.	Graficzne przedstawienie stref	63	14.4. Negatywne reakcje	91	
9.7.3.	Anatomiczne położenie stref	63	14.5. Nowe schorzenia	91	
9.7.4.	Sposób pracy terapeutycznej	63	15. Wymiennosc stref refleksów stóp po lewej i prawej stronie	92	
9.8. Strefy układu limfatycznego i splotu słonecznego	64	15.1. Podstawy	92	15.2. Praktyczne wskazówki ufatwiające podejmowanie decyzji	92
9.8.1.	Ogólne wskazówki	64	15.3. Podsumowanie	94	
9.8.2.	Graficzne przedstawienie stref	64	16. Przykłady terapii	95	
9.8.3.	Anatomiczne położenie stref	64	16.1. Grupa stref głowy i szyi	95	
9.8.4.	Sposób pracy terapeutycznej	67	16.1.1. Pacjent z prawostronnym bólem głowy	95	
10. Pierwsza sesja terapeutyczna jako ustalenie diagnozy	69	16.1.2. Pacjent z przewlekłym zapaleniem zatok	98	16.1.3. Pacjent z lewostronnym zanikiem słuchu (zespół Ménière'a)	98
10.1. Wczuwanie się	69	16.1.4. Dalsze doświadczenia terapeutyczne	99	16.2. Grupa stref kręgosłupa, klatki piersiowej i obręczy barkowej	102
10.2. Badanie wzrokowe – oglądanie	69	16.2.1. Pacjent z dolegliwościami odcinka lędźwiowego	102	16.2.2. Pacjent z dolegliwościami bólowymi szyi/barku po prawej stronie	102
10.2.1.	Statyka stopy	69			
10.2.2.	Tkanka stopy	70			
10.2.3.	Skóra i paznokcie	71			
10.2.4.	Temperatura stóp	72			
10.3. Badanie palpacyjne	72				
10.3.1.	Ustalanie wartości przewodniej	73			
10.3.2.	Praktyczne wykonanie badania palpacyjnego	73			
10.3.3.	Rozróżnienie na strefy objawowe i strefy drugoplanowe	73			
10.3.4.	Przykłady takich samych stref objawów w przypadku różnych stref drugoplanowych	77			
10.3.5.	Podsumowanie	77			
10.4. Zaznaczanie stref na karcie diagnostycznej	77				
10.5. Sytuacje wyjątkowe podczas pierwszego badania	80				

16.2.3. Pacjent z neuralgią w V przestrzeni międzyżebrowej po lewej stronie	105	16.5.3. Pacjentka z funkcjonalnymi zaburzeniami krążenia	121
16.2.4. Dalsze doświadczenia terapeutyczne	105	16.5.4. Dalsze doświadczenia terapeutyczne	122
16.3. Strefy dróg moczowych, kości oraz tkanek obszaru od miednicy do kolana.	107	16.6. Grupa stref przewodu pokarmowego	124
16.3.1. Pacjent z pooperacyjnym zatrzymaniem moczu	107	16.6.1. Pacjent z zespołem jelita drażliwego (<i>colon irritabile</i>), wrzodziejącym zapaleniem jelita grubego (<i>colitis ulcerosa</i>) lub chorobą Crohna	124
16.3.2. Moczenie nocne (<i>enuresis nocturna</i>)	109	16.6.2. Pacjent z dolegliwościami nadbrzusza	124
16.3.3. Dalsze doświadczenia terapeutyczne	109	16.6.3. Pacjent z guzkami krwawniczymi	127
16.4. Grupa stref gruczołów endokrynych	113	16.6.4. Dalsze doświadczenia terapeutyczne	127
16.4.1. Pacjentka z zaburzeniami menstruacji	113	16.7. Grupa stref układu limfatycznego	128
16.4.2. Pacjent z rozrostem gruczołu krokowego (przerost prostaty)	113	16.7.1. Pacjentka po mastektomii (amputacji piersi) po lewej stronie	128
16.4.3. Dalsze doświadczenia terapeutyczne	115	16.7.2. Limfatycznie obciążone dzieci	130
16.4.4. Grasica	118	16.7.3. Pacjentka z zastojami limfatycznymi w kończynach dolnych	130
16.5. Grupa stref układu oddechowego i serca	118	16.7.4. Dalsze doświadczenia terapeutyczne	133
16.5.1. Pacjent z astmą oskrzelową (<i>asthma bronchiale</i>)	118		
16.5.2. Pacjent z dusznicą bolesną (<i>angina pectoris</i>)	121		

C. Cechy szczególne oraz specyficzne obszary zastosowań 135

17. Ograniczenia pisemnego określenia stref	136	21.1. Uwagi ogólne.	148
17.1. Rozbieżności w zakresie stref refleksów	136	21.2. Sprawdzone możliwości łączenia terapii	148
17.1.1. Fizjologiczne rozbieżności w położeniu stref	136	21.2.1. W fizykoterapii	148
17.1.2. Rozbieżności patologiczne	136	21.2.2. W szpitalach, klinikach rehabilitacyjnych i centrach <i>wellness</i>	148
17.1.3. Podsumowanie	136	21.2.3. W praktyce lekarskiej	148
17.2. Wzajemne oddziaływania pomiędzy przecięzami stóp i organizmu.	137	21.3. Refleksoterapia a przyjmowanie leków.	149
17.2.1. Oddziaływania przecięzi stóp	137	21.4. Terapia tożstronna i przeciwstronna	149
17.2.2. Oddziaływania przecięzi w organizmie	137	21.4.1. Niespecyficzna terapia stref refleksów kończyn	149
17.2.3. Dalsze interpretacje objawów występujących na stopach	137	21.4.2. Specyficzne oddziaływanie terapią konsensualną	149
17.2.4. Podsumowanie	138	21.4.3. Terapia konsensualna w strefach refleksów	150
18. Rozważna terapia stref objawów w specyficznych procesach chorobowych	139	21.5. Oddziaływania uzupełniające	151
18.1. Podsumowanie	141	21.6. Refleksoterapia dłoni.	152
19. Terapia stanu ostrego	142	21.6.1. Dłonie i stopy – porównanie	152
19.1. Uwagi ogólne.	142	21.6.2. Terapia stref dłoni	152
19.2. Wykonanie	142	21.6.3. Wykonanie terapii na dłoni	152
19.2.1. Leczenie strefy objawów za pomocą chwytu sedacyjnego	142	21.6.4. Specjalne okolice zastosowań	153
19.2.2. Jednoczesna terapia funkcjonalnie przyporządkowanych stref drugoplanowych	142	22. Terapia własna „suplementy stóp”	154
19.2.3. Podsumowanie	144	22.1. Terapia własna.	154
20. Możliwości diagnostyczne i ich ograniczenia	146	22.1.1. Możliwości	154
20.1. Uwagi ogólne.	146	22.1.2. Ograniczenia	154
20.2. Diagnostyka.	146	22.1.3. Podsumowanie	154
20.3. Dalsze wskazówki	147	22.2. „Suplementy stóp”.	154
21. Terapia łączona	148	23. Specyficzne grupy pacjentów	156
		23.1. Chorzy przewlekłe i obłożnie	156
		23.1.1. Ogólne wskazówki	156
		23.1.2. Specyficzne schorzenia przewlekłe	156
		23.2. Opieka w ostatnim okresie życia.	159

23.2.1. Opieka sprawowana przez bliskie osoby	159	26.4. Terapia noworodków	172
23.2.2. Pod opieką personelu medycznego	159	26.4.1. Podsumowanie	173
23.3. Zaburzenia snu	160	27. Terapia niemowląt i dzieci	175
23.4. Jadłowstręt psychiczny (<i>anorexia nervosa</i>)		27.1. Uwagi ogólne	175
   i żarłoczność psychiczna (<i>bulimia nervosa</i>)	160	27.2. Dozowanie terapii	175
23.5. Alergie	161	27.3. Sprawdzone wskazania	176
24. Terapia blizn	163	27.4. Podsumowanie	178
24.1. Uwagi ogólne	163	28. Dalsze perspektywy i udoskonalenia	179
24.2. Wykonanie	163	28.1. Informacje na temat	
24.2.1. Krótki zarys	163	kursu zaawansowanego (kurs II)	179
24.2.2. Wybór blizn do refleksoterapii stóp	163	28.2. Praca na refleksach układu	
24.2.3. Lokalizacja stref refleksów blizn	164	limfatycznego (kurs III)	179
24.2.4. Technika terapii stref blizn	164	28.2.1. Wskazania	181
24.3. Podsumowanie	164	28.2.2. Przeciwwskazania	181
25. Opieka terapeutyczna w przypadkach		28.2.3. Zastosowanie terapii układu limfatycznego	181
   niespodziewanych reakcji emocjonalnych	166	28.3. Podsumowanie	181
25.1. Ogólne wskazówki	166	Podsumowanie metody refleksoterapii stóp	182
25.2. Wskazówki praktyczne	167	Terminy specjalistyczne	182
25.3. Dalsze doświadczenia	167	Autoryzowane centra nauczania refleksoterapii	
25.4. Podsumowanie	168	 stóp metodą Hanne Marquardt	183
26. W trakcie ciąży i porodu	169	Autoryzowane centra nauczania w Niemczech	183
26.1. Ogólne wskazówki	169	Autoryzowane centra nauczania w innych krajach	184
26.2. Terapia podczas ciąży	169	Bibliografia	185
26.2.1. Terapia podstawowa	169	Indeks	186
26.2.2. Częste dolegliwości	170		
26.3. Dolegliwości przed porodem, w trakcie			
jego trwania oraz po nim	171		